

sine fructu maneat, tamen non manet affectus rusticorum sine fructu, nec mens plurimorum aliorum, qui Latine sciunt, & fructus mentis, qui deest idiotis, compensatur utilitatibus multis; quæ inde proueniunt, quòd Scripturæ in publico conuentu, communissimo idiomate, id est, Latino, assidue leguntur.

Obiectio TERTIA Brentij, in decretalibus cap. Quoniam in plerisque, tit. de offic. iudicis ordinarij. Innocentius III. præcipit, vt cum in aliqua vrbe permixti sunt homines diuersarum linguarum, Episcopus pvideat viros idoneos, qui diuersis linguis diuina officia celebrent, & Sacramenta administrent diuersæ linguæ hominibus.

RESPONDEO, Innocentium tantum loqui in eo decreto de lingua Græca & Latina. Quia enim tempore Innocentij capta est Constantinopolis à Latinis; & Imperatore ac Patriarcha Constantinopolitano Latinis existentibus, permixti erant in Græcia Latini Græcis admixti; postulatum fuit à Pontifice in Concilio generali Lateranensi, ad quod Græci & Latini conueniant, vt permitteret duos Episcopos ordinari in talibus locis. Pontifex autem cum Concilio respondit, non conuenire, vt sint duo Episcopi in vna Ecclesia, sed tamen debere Episcopum prouidere, vt sint ministri idonei, qui Græcè Græcis, & qui Latine Latinis sacra celebrarent. Estque hoc decretum, cap. 9. Concilij, & inde sumptum est cap. Quoniam in plerisque.

Quòd igitur non loquatur decretum de lingua vulgaribus, patet tum ex historia iam recitata, tum etiam quia decretum fuisse maxime in Italia obseruatum, vbi Pontifex Max. residet, & temporale dominium habet. At in Italia nunquam id obseruatum est: nam S. Thomas, qui floruit paulò post decretum factum, officium composuit Latine de festo corporis Dñi, quod etiam hodie retinemus, cum tamen ipse in comment. 1. Cor. 14. fateatur, linguam vulgarem Italarum suo tempore non fuisse Latinam.

Obiectio QUARTA eiusdem Brentij. Finis diuinorum officiorum publicorumq; lectionum est populi instructio, consolatio, & ædificatio: nam Rom. 15. dicitur: *Ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus.* Et 1. Corinth. 14. *Volo quinque verba in sensu meo loqui, vt alios instruam, quam decem milia verborum in lingua.* Et ibidem: *Cum conuenitis, unusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant.* At ex lingua ignota & peregrina, quæ instructio, quæ ædificatio, quæ consolatio percipi potest?

RESPONDEO, & propositionem & assumptionem huius argumenti falsam esse. Nam finis præcipuus diuinorum officiorum non est populi instructio, vel consolatio, sed cultus Deo ab Ecclesia debitus. Clericorum enim officium

A est, nomine totius populi Christiani perpetuò immolare Deo sacrificium laudis, vt ipse requirit Psal. 40. & more militum excubare, ac vigiliis & orationibus tota castra Ecclesiæ protegere. Isa. 62. *Super muros tuos, Hierusalem, constitui custodes: tota die & nocte in perpetuum non tacebunt.* Deinde, qui nò sunt imperitissimi, ij Latine sciunt, & instruuntur, dum audiunt diuina officia: ceteri autem non instruerentur, etiamsi vulgari lingua officium celebraretur; non enim in verbis, sed in sensu instructio est. Quare plebis instructioni deseruiunt conciones frequentissimæ, quæ in singulis Ecclesiis fieri debent.

B Neque tria illa Scripturæ testimonia sententia nostræ vlla ratione officiant. Fatemur enim Scripturas sacras magnà adferre fidelibus consolationem, vt Rom. 15. Apostolus monet, sed doctis quidem cum leguntur, indoctis autem dū à concionatoribus explicantur. Et merito S. Paulus maualt quinque verba in sensu suo ad instructionem loqui, quam decem millia verborum in lingua, quia melior est cohortatio, quæ ab omnibus intelligitur, licet breuissima sit, quam ea, quæ non intelligitur, etiamsi sit longissima. Denique per illa quinque vocabula, platum, doctrinam, apocalypsim, linguam, & interpretationem, non intelliguntur Scripturæ diuinae, sed quinque dona gratis data: Nam paulò antè in hoc eodem capite Apostolus de iisdem donis ita loquitur: *Si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?*

C Itaque per linguam intelligit donum linguarum; per doctrinam intelligit donum docendi, quæ ad bonos mores, vel etiam fidem pertinet; per apocalypsim donum reuelationis. sæpe enim Deus tunc sedentibus in Ecclesia reuelabat mysteria; per interpretationem intelligit donum exponendi Scripturas, & de vna lingua in aliam transferendi, quod donum etiam prophetiam sæpissimè Paulus vocat; per psalmum intelligit donum gratis datum psallendi, vt rectè Chrysostomus exponit, id est, donum componendi spiritualia cantica, & ea in Ecclesia modestè canendi. Sensus igitur est, cum in vestris conuentibus & collationibus positis exercere hæc omnia dona linguarum, reuelationis, &c. videte vt nihil fiat ad ostentationem, sed omnia ad vtilitatem & ædificationem.

D Obiectio QUINTA Kennitij. Christus prædicauit lingua vernacula: Apostoli in die Pentecostes loquebantur variis linguis magna laudei, & postea dispersi per orbem terrarum, prædicauerunt vbique linguis eorum populorum, quibus prædicabant; igitur oportet variis linguis, iisque vernaculis Scripturas diuinas habere. Nam si non inquinatur verbum Dei, si proferatur lingua vulgari, cur inquinabitur si scribatur lingua vulgari?

RESPONDEO; hoc argumento nihil conclu-